

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahvusvaheliste suhete instituut
Rahvusvaheliste suhete ja politoloogia õppetool

Martin Nurja

BALTI RIIKIDE KOOSTÖÖ

Bakalaureusetöö

Juhendaja: professor Lembo Tanning, PhD

Tallinn 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Martin Nurja

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 111229

Üliõpilase e-posti aadress: martin@polygonimatkad.ee

Juhendaja: Lembo Tanning, PhD

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	5
SISSEJUHATUS	6
1. BALTI RIIKIDE POLIITILINE KOOSTÖÖ	8
1.1 Eesti välispoliitika	8
1.2 Balti riikide kaitsealane koostöö.....	10
1.2.1 Balti riikide kaitsealase koostöö lõpetatud ühisprojektid	10
1.2.2 Balti riikide kaitsealase koostöö tähtsamad projektid tänaseni	11
1.3 Balti Assamblee	11
1.3.1 Balti Assamblee 2015. aasta eesmärgid.....	12
1.4 Rail Baltic	14
1.5 Põhja-Balti koostöö (NB8)	15
1.5.1 NORDEFKO.....	16
1.6 Balti riikide koostöö Poolaga.....	17
1.7 Rahvusvaheliste organisatsioonide tähtsus Balti riikidele.....	18
1.7.1 Balti riigid NATO-s	18
2. BALTI RIIKIDE MAJANDUS VÕRDLUS	20
2.1 Eesti kaubavahetus Läti ja Leeduga.....	20
2.1.1 Väliskaubandusstatistika andmete kasutamise meetoodika	24
2.2 Balti riikide SKP võrdlus.....	25
2.2.1 Balti riikide SKP 2014.....	27
3. BALTI RIIKIDE KULTUURIALANE KOOSTÖÖ.....	30
3.1 Kultuuri üritused Balti riikides	30
3.1.1 Korvpalli EM 2015	30
3.1.2 Balti raamatumess.....	31
3.1.3 Tudengite laulupidu „Gaudeamus“	31

3.3 Kultuurikoostöö	31
KOKKUVÕTE	33
VIIDATUD ALLIKAD	35
Raamatud	35
Artiklid.....	35
Muud allikad	36
Tabelid	38
Joonised	38
SUMMARY.....	39

ABSTRAKT

Käesolev bakalaureusetöö keskendub Balti riikide koostöö hindamisele.

Balti riigid on oma väiksuse tõttu tihtipeale rahvusvahelistes organisatsioonides kohatäiteks, mis tõttu Baltimaade omavaheline koostöö peab olema toimiv, sest tihtipeale ei võeta kolme Balti riiki, kui kolme erinevat individuaalset riiki vaid pigem üks ühtne Baltimaa.

Analüüsitud on Eesti, Läti ja Leedu omavahelisi suhteid ja koostööd poliitika, majandus ja kultuuri valdkonnas. Ühise läbielatud ajaloo ja geograafilise paiknemise tõttu, on Balti riikide omavaheline koostöö nii poliitilisel, kui ka majanduslikul tasemel väga oluline. Kaitsealane koostöö riikide julgeoleku tugevdamisel ja samuti hea maine loomine rahvusvahelistes organisatsioonides on oluline. Bakalaureusetöö on võtnud lähtekohaks võrdleva poliitika, kus on võrreldud Balti riikide omavahelist koostööd arengut ja põhjuseid, miks neil riikidel nii palju ühist on. Uurimistööst kirjutamisel on lähtutud ainult Eesti poliitikast ja majandusvõrdluses on võrreldud Läti ja Leedu majandust Eesti majandusega.

Võtmesõnad: Balti riigid, Balti assamblee, Põhja-Balti koostöö, võrdlus, koostöö.

SISSEJUHATUS

Teema on valitud tulenevalt Eesti, Läti ja Leedu ühisest ajaloost ja Balti riikide koostöö paranemisest. Uuritud on poliitilist koostööd erinevates aspektides, majandusliku koostööd ja majandusvõrdlust ning kultuurialast koostööd. Euroopas ja maailmas räägitakse ennekõike Baltimaadest. Eesti on nii väike riik muu maailma jaoks, et end kuuldamaks teha, peavad Balti riigid ühiselt seda tegema. Arvestades hetke geopoliitilist olukorda Ukrainas on väga aktuaalne Balti riikidel teha tihedalt koostööd NATO-ga, kuid esmalt tuleb tugevdada Balti riikidel ühtselt enda vägesid ja selleks tuleb hakata kaitsekoostööd tegema teiste riikidega, sest alati ei saa lootma jääda välisele abile. Selleks tuleb Balti riikidel otsida teisi alternatiive näitena kaitsekoostöö Poolaga.

Balti riikide omavaheline koostöö on oluline mitmel põhjusel. Baltimaade poliitiline koostöö aitaks neil kolmel riigil end rohkem kuuldamaks teha rahvusvahelistes organisatsioonides nagu Euroopa Liit. Samuti on oluline koostöö Põhjamaadega, tänu millele oleks võimalik enda poliitilist staatust tõsta ja ühiseid huve rohkem kuuldamaks teha Euroopa Liidu suurriikidele nagu Saksamaa ja Prantsusmaa. Majandusalane koostöö on oluline lähinaabrite vahel, sest kaubavahetuse kulud on väiksemad ja koos saavad Balti riigid üksteist majanduslikult toetada. Kultuuri alane koostöö on oluline ühtsustunde loomisel.

Autori eesmärk on analüüsida Balti riikide koostöö kolme peamist teemat, mis on poliitiline-, majandus- ja kultuuriline koostöö. Rohkem rõhku on pandud poliitilisele ja majanduslikule koostööle. Samuti üritab see töö leida lahendusi koostöö tugevdamiseks, lähtuvalt rahvusvaheliste suhete liberalismi teooriast, kus siis rahvusvaheliste institutsioonide roll seisneb riikidevahelise koostöö edendamises. Uurimustöö eesmärgiks on analüüsida Balti riikide koostöö nõrkusi ja tugevusi ning leida lahendusi paremaks koostööks.

Uurimistöö küsimused:

- 1) Kas Balti riikide poliitiline koostöö on edukas?
- 2) Kas Balti riikide julgeolek on turvalistes kätes?
- 3) Kuidas tugevdada Baltimaade majandust?

Uuritavaks objektiks on Balti riikide koostöö ja uurimismeetodina on kasutatud raamatuid, teadusartikleid ja uudiseid.

Uurimistöö jaguneb järgmisteks peatükkideks:

Esimene peatükk vaatab kolme Balti riigi poliitilist koostööd ja leida lahendusi julgeoleku tugevdamiseks ja rahvusvahelise poliitilise staatuse tõstmiseks. Esimene peatükk annab ülevaate Balti riikide koostööst läbi ajaloo kuni praeguseni ja samuti uurib võimalusi koostöö laiendamiseks Põhjamaadega ja Poolaga. Samuti on uuritud Balti riikide ja Põhjamaade omavahelist koostööformaati.

Teine peatükk uurib Eesti kaupade importi ja eksporti Läti ja Leeduga alates 2004. aastast, mil Baltimaad liitusid Euroopa Liidu ja NATO-ga. kuni tänaseni. Samuti võrreldakse kolme riigi sisemajanduse koguprodukti ja selle muutusi.

Kolmandas peatükis uurib autor Balti riikide kultuurialast koostööd ja võtab kokku uuritu põhjal koostöö tugevused ja nõrkused ja teeb ettepanekuid paremaks koostööks.

1. BALTI RIIKIDE POLIITILINE KOOSTÖÖ

1.1 Eesti välispoliitika

Välispoliitika tegevused ja eesmärgid: (Välisministeerium)

- Julgeoleku kindlustatus ja jagamatus, rahvusvaheliste suhete stabiilsus ja ennustatavus.

Eesti julgeoleku kindlustatuses mängib olulist rolli NATO. Põhja Atlandi Lepingu Organisatsioon peab olema tugev ja võimeline astuma liikmesriikide kaitseks välja. Hetkel on see väga oluline arvestades olukorda Ukrainas. Sellisel ajal peab NATO oma väärtust tõestama. Oluline on hoida tugevat liitlussuhet Ameerika Ühendriikidega. Ameerika Ühendriikidel on ka endal kasu sees, mitte küll nii suur kasu kui Eestil, aga tänu Eesti geograafilisele paiknemisele on USA sõduritel võimalus pääseda otse Venemaa piiri lähedale. Samuti tugevdab see julgeolekut Eestis, kui USA väed siin baseeruvad. Uute ohtude tõkestamine, näiteks massihävitusrelvade levik ja terrorism. Eesti liitumine organisatsioonidega nagu OPCW on vajalik vähendamaks julgeoleku ohte. Oluline on osaleda kriisilahendamisoperatsioonides ja samuti rahvusvaheliste kriiside ennetamine. Euroopa Liidu tugev Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika. (Välisministeerium)

- Eesti majanduse toimimise eelduste tagamine, liberaalsed majandussuhted ja majandusruum.

Tähtis on soodne keskkond, rahvusvaheliste kaubandus-majandussuhete arendamiseks. Eesti peab kindlasti arendama ekspordi, selleks tuleb laiendada majandussuhteid ka väljaspool Euroopa Liitu. Vaja on pääseda Aasia turule, mis on üks kiiremini kasvav turg.

Selleks on Eesti ja Hiina omavahel teinud leppe, mille alla kuulub koostöö toidukaubanduse, toidukontrolli ja toiduga seotud rakendusteaduste valdkonnas. See lepe aitab kaasa kaubavahetusele ja samuti toiduga seotud teadusuuringutele ja tehnoloogia arengule selles valdkonnas. Eestile on see oluline samm majanduse edendamiseks ja ekspordi kasvatamiseks, sest Hiina on Eesti toodetele avatud. Sinna alla kuuluvad piima, liha ja kala

tooted. See leping on edasise koostöö ja majandusliku koostöö eelduseks. (Krjukov, Viirand 2015)

Euroopa Liidu siseturg peab toimima, koostöö Saksamaaga ja teiste suurriikidega, muudab Eesti majanduse ka usaldusväärsemaks. Tänu millele on võimalik majandussuhteid arendada ka väljaspool Euroopa Liitu efektiivsemalt.

- Eesti isikute kaitse välismaal ja välissuhetes.

Siinkohal olulisemaks tuleb pidada konsulaarkaitset asukohamaades, tänu uute esinduste avamisele, suureneb ka konsulaarkaitse osutamise võimalus Eesti kodanikele. Oluline on arendada kodanike reisimis- ja töötamisõigusi. Välisministeerium töötab viisavaba suhtlemise nimel, et Eesti kodanike võimalused reisida laieneksid ja samuti lihtsustuksid. Tähtsal kohal on toimetulek piireületavate probleemide lahendamiseks, millega on Eesti Vabariik siiani väga positiivselt toime tulnud. Eesti ei ole nii multikultuurne, kui Euroopa Liidu suurriigid, seega on kõvasti vähem probleeme piiriületamisel.

- Eesti mõjukus ja hea maine.

Rahvusvaheliste organisatsioonide nõuete täitmine ja algatuslikkus on oluline osa hea maine saavutamisel. Tähtis on saavutada innovaatilise riigi kuvand, mis suudaks viia Eesti Euroopa kaardile. Selleks peavad Eesti ettevõtted panema rõhku innovaatilisele ja ajaga kaasa liikuma. Rõhku tuleb kindlasti panna infotehnoloogia osakondadele firmades. Lahenduste leidmine tähtsamatel globaalteemadel on oluline alus Eesti mõjukuse suurendamisel. Näiteks inimkonna kiire kasv, tarbimise kasvamine, on vaid mõned aktuaalsemad globaalprobleemid.

- Demokraatiat, inimõigusi, õigusriigi põhimõtteid, majandusvabadusi ja arengut edendav väärtuste ruum.

Vajadusel anda humanitaarabi vajajatele on oluline mitmes aspektis, arengut edendavaid põhimõtteid ja samuti aitab see Eesti mõjukusele ja hea maine saavutamisele kaasa. Eesti lähtub humanitaarabi andmisel peamiselt abivajajate tegelikest vajadustest, tuginedes peamiselt ÜRO, Euroopa Ühenduse Komisjoni või Punase Risti organisatsioonide analüüsile või riikide otsestele abipalvetele. Eesti on pakkunud humanitaarabi Gruusia humanitaarkriisi ajal, kus peamised abisaajad olid Gruusia relvakonflikti sisepõgenikud. Kuna enamus humanitaarabi vajajatest asuvad Eestist geograafiliselt kaugel, siis abi kohale viimine on keeruline ja kulukas. Seega teeb Eesti tihedalt koostööd ÜRO süsteemi ja Rahvusvahelise

Punase Risti organisatsiooniga. Troopiliste tormide käes kannatanud Haiti ja Madagaskar said näitena Eestilt humanitaarabi UNICEFi kaudu (Maailmaparandaja Teejuht 2010, 83-85).

Arengukoostöö on samuti oluline osa riigi arendamisel, tehes koostööd erinevate riikidega näiteks Ukrainas, kus korraldatakse riigiametnikele eri seminare sertifitseerimise, erastamise, rahanduse ja panganduse ja paljude muude teemade kohta. Samuti on Eesti teinud arengukoostööd Afganistaniga, kus aidati korraldada presidendi valimisi (Maailmaparandaja Teejuht 2010, 82-83).

1.2 Balti riikide kaitsealane koostöö

Balti riikide kaitsealane koostöö on aktiivselt toimunud 1995. aasta 12. veebruarist, kui Eesti, Läti ja Leedu kaitseministrid sõlmisid kolmepoolse kaitsealase koostöökokkuleppe. Koos on algatatud mitmeid ühiseid projekte. Mõned neist kestavad tänaseni, kuid teised projektid on peale eesmärgi saavutamist lõpetatud. Balti riikides üritatakse ühiselt ära kasutada olemasolevaid väljaõppealasid ja harjutusvälju. Ühisõppuste arv on viimastel aastatel Balti kaitsekoostöös kasvanud, näitena *Baltic Host*, *Baltic Regional Training Event*, *Sabre Strike* korraldamine. Leedus Šiaulais asuvad liitlaste lennukid, mis viivad läbi NATO õhuturvet Eesti, Läti ja Leedu õhuruumides. (Välisministeerium, 2015).

1.2.1 Balti riikide kaitsealase koostöö lõpetatud ühisprojektid

- BALTSEA

Projekt, mis loodi 1997. aastal paljude toetajariikide algatusel, eesmärgiga paremini koordineerida Balti riikidele antavat kaitsealast abi. Tegevus lõpetati tänu Balti riikide liitumisele NATO-ga. (Kaitseministeerium, 2005)

- BALTBAT

Esimene kaitsekoostööprojekt Balti riikide vahel. Loodi 1994. aastal. Balti Pataljon oli kolmepoolse lepingu kohaselt Balti riikide ühine jalaväepataljon, mida võis kasutada rahvusvaheliste organisatsioonide mandaadiga ja vastavalt ÜRO põhikirjale läbiviidavates rahuoperatsioonides ning regionaalse stabiilsuse tõstmise operatsioonides. Selle projekti toetajariigid olid Ameerika Ühendriigid, Norra, Rootsi, Holland, Soome, Taani ja Suurbritannia. Projekt lõpetati tänu Balti riikide NATO-ga liitumisele ja sellest ajast alates toimib kaitsekoostöö NATO ühtse plaani järgi (Eesti Kaitsevägi, 2003).

1.2.2 Balti riikide kaitsealase koostöö tähtsamad projektid tänaseni

- **BALTDEFCOL**

Balti riikide ühine sõjaline õppeasutus Eestis Tartus, mis asutati 1998. aastal. Eesmärgiks anda NATO normidele vastavat vanemstaabiohvitseride koolitust. 1999. aasta augustis toimus esimene kursus, kus osales 32 tudengit, kaheksast eri riigist. Kõrgetasemelistest kursustest tasub mainimist ohvitseridele III taseme hariduse andmiseks korraldatav vanemstaabiohvitseride kursus. See on ainus sellise tasandi inglise keelne kursus kogu kontinentaal-Euroopas (Meaher, A).

- **BALTNET**

Balti riikide ühine õhuseiresüsteem, mis sai alguse 1998. aastal. Eesmärgiks oli tuvastada ja vaadelda ja kontrollida Balti regiooni õhuruumi lennuliiklust. Pärast NATO-ga liitumist 2004. aastal ühildati BALTNET, NATO õhutõrje süsteemiga. Leedus paiknev taktikaline õhuoperatsioonide juhtimiskeskus, võtab vastu, töötleb ja kuvab primaar- ja sekundaarradarite andmeid kolmest Balti riigist enda süsteemi, algatab ja koordineerib kõigi radarite seirelatusse sattunud lennukite tuvastamist. Balti riikidel on võimalik nüüd tuvastada, kontrollida ja jälgida kogu lennuliiklust regiooni õhuruumis. (Eesti Kaitseväge, 2015)

- **BALTRON**

Projekt loodi rahvusvahelise eskaadrina. Peamine eesmärk on vähendada kahest maailmasõjast Läänemerre visatud meremiinidest ja teistest vee all asuvatest lõhkekehadest tulenevaid ohtusid. Muuta meresõit rahumeelsemaks ja ohutumaks ja aidata puhastada keskkonda, vähendades keskkonnakahjustusi Balti riikide territoriaalvetes ning majandustsoonides. BALTRON-i projekt aitab üksusi ette valmistada osalemaks NATO eskaadrite töös. Põhitegevus on seotud miinitõrjeoperatsioonide läbiviimisega, samuti võetakse osa NATO korraldavatest õppustest (Eesti Kaitseväge, 2015)

1.3 Balti Assamblee

1991. aasta 8. novembril asutatud organisatsioon, mille loomise põhjuseks oli Balti riikide koostöö arendamine peale taasiseseisvumist. Balti Assamblee eesmärk on kooskõlastada ja edendada Balti riikide parlamentide tegevust. Organisatsiooni peamised sihid on Eesti, Läti ja Leedu vahelise koostöö ja ühtsustunde arendamine ja Baltimaade ühise

välispoliitika kujundamine ja väljatöötamine. See oli väga oluline samm Balti riikide iseseisvuse tugevdamiseks ja rahvusvahelistesse organisatsioonidesse integreerumiseks. Selleks oli oluline rahvusvahelise diplomaatilise tunnustatuse saavutamine. Paraku käis ühise organisatsiooni loomisega kaasas ka mõningad konfliktid. Esimene konflikt toimus Eesti ja Läti vahel 1993. aastal kalapüügipiirkonna kohta. Samuti oli konflikte Läti ja Leedu merepiiri tõttu, mis on siiani veel lahendamata (Baltic Assembly, 2012).

Balti Assamblee koosneb Eesti, Läti ja Leedu delegatsioonidest, mille liikmed jagunevad presiidiumi, komiteede, sekretariaadi, parteide ja huvigruppide vahel. Presiidiumi ülesanne on kooskõlastada assamblee üksuste tööd istungite toimumise, kui nende välisel ajal. Juhtida korraliste istungite ettevalmistustööd ja kontrollib Balti Assamblee eelarve koostamist. Hoiab suhteid rahvusvaheliste organisatsioonidega, mille hulka kuulub ka Eesti, Läti ja Leedu valitsused.

Komiteed valmistavad ette ja arutavad küsimusi, mis kuuluvad komitee valdkonda ja on riiklike delegatsioonide ja nende liikmete ühistes huvides. Samuti valmistavad ette presiidiumi dokumente ja töötavad välja ühised seisukohad. Alalise komitee istungid peavad toimuma vähemalt 3 korda aastas, vastavalt Balti Assamblee põhikirjale. Komitee istungil vastuseta jäänud oluliste küsimuste kohta, kutsub komitee juhataja üles Balti Assamblee korralise üldistungi. Balti Assamblee koosneb kuuest komiteest: (Baltic Assembly, 2012)

- Majanduse, kommunikatsiooni ja informaatika alane komitee
- Hariduse, kultuuri ja teaduse alane komitee
- Keskkonnakaitse ja energia komitee
- Õiguslike küsimuste ja turvalisuse komitee
- Sotsiaalküsimuste komitee
- Eelarve- ja revisjonikomisjon

1.3.1 Balti Assamblee 2015. aasta eesmärgid

Peamised eesmärgid: (Baltic Assembly, 2015)

- Balti Regiooni arendamine, kasvamine ja usaldusväärsemaks muutmine
- Turvalisuse suurendamine
- Säastev ja konkurentsivõimeline ühiskond regioonis
- Balti regiooni maailmale tutvustamine: Piirkondliku võrgustiku arendamine

Peamine eesmärk peaks olema turvalisuse suurendamine. Hetke olukorras, kus Ukraina ja Venemaa vahelised suhted on enam kui kriitilised, peavad Balti riigid seadma peaeesmärgiks suurendada turvatunnet. Oluline samm selleks, oli Ameerika Ühendriikide presidendi Barack Obama külustusvisiit Eestisse. Lisas veidikene rohkem usku ja turvatunnet, Balti riikidele Venemaa eest. Samuti sõjalised õppused Balti riikide vahel, millest võtsid osa ka Ameerika Ühendriikide väed.

Eesmärgid Balti Assamblee ja Balti Ministrite Nõukogu koostöös: (Baltic Assembly, 2015)

- Piirkondliku julgeoleku tugevdamise meetmed NATO liitlastega ja *Readiness Action Plan* rakendamine, juhtiv NATO liikmesriikide poolt
- Euroopa Liidu Idapartnerluse poliitika rakendamine
- Integratsiooni kiirendamine, Balti riikide energia turvalisuse tugevdamine Euroopa Liidu võrgustike ja turgudega liitumisel ja Balti regiooni energia turu arengut Euroopa Liidu 2030. aasta kliima ja energia poliitika eesmärgi põhjal
- Koostöö Balti riikide informatsiooni turvalisuse arendamiseks
- Põhjamaade Nõukogu ja Balti riikide koostöö suurendamine

Piirkondliku julgeoleku tugevdamine on seni toimunud edukalt. Antud hetkel ka kõige olulisem eesmärk mida täita. NATO on saatnud Balti õhuruumi turvama mitmeid sõjalennukeid. Samuti on saadetud vägesid Balti riikidesse õppusi ja treeninguid korraldama, tugevdamaks kohalike vägesid. Sellise käitumise eesmärk ei ole mitte sõtta asuda, vaid vastast hirmutada, kelleks on antud olukorras Venemaa.

Eesmärgid Balti Assamblee ja Põhjamaade Nõukogu koostöös: (Baltic Assembly, 2015)

- Tugevdada suhteid kahe regiooni vahel, et tagada veelgi tõhusam koostöö
- Tugevdada Balti ja Põhja riikide positsiooni Euroopas ja globaalsel areenil.

Koostöö arendamine on oluline nii majanduslikust kui ka Euroopas parema profiili loomise vaatenurgast. Põhjamaa riigid on majanduslikult paremal järjel, kui Balti riigid seega tihe koostöö majanduslikust aspektist tagaks parema heaoluühiskonna. Eesti poolt vaadatuna on Põhjamaa riikidega tihe koostöö väga kasulik, kuna geograafiliselt on Soome ja Rootsi Eesti naaberriigid. Balti Assambleel ühiselt koostööd arendada on veidike keerulisem, sest Leedu paikneb kõige kaugemal Põhjamaadest võrreldes Eesti ja Lätiga ning nende huvid on

rohkem koostöös Poolaga. Leedu ja Poola vahel on gaasiühenduse rajamine edukalt arenemas, mis võib suure tõenäosusega tulevikus pakkuda Venemaa gaasiturule alternatiivi.

1.4 Rail Baltic

Üks olulisim transpordi projekt Euroopa Liidus. Raudtee, mis hakkab siduma Eestit, Lätit, Leedut ja Poolat ning samuti Soomet. Põhjuseid miks see projekt väga kasulik on, leidub mitmeid. Ühendus Põhja- ja Kesk-Euroopa vahel. Kaubavahetuse arendamiseks väga oluline samm Balti riikidele. Esialgu oleks Soome seotud vaid laevaliiniga.

Plaan luua projekt Tallinn-Soome vaheline tunnel, mis liidaks raudtee liini otse Helsingiga on aktuaalne, kuid paraku see on väga kulukas. Tunneli ehitamine läheb hinnanguliselt maksma 8-12 miljardit eurot. Eeltingimuseks on Rail Balticu projekti õnnestumine, sest tunnelist saaks raudtee jätku Helsingini (Mets, M, 2015)

Peamine kasu oleks kaubavahetusel, raudteed pidi on kõvasti säästlikum kaupa vedada ja samuti väheneb süsihappegaasi sisaldus õhus. Arvestades, et muidu veeti läbi Poola kaupa veoautodega. Seetõttu oleksid maanteed paremas korras ja samuti vaiksemad. Väheneks liiklusõnnetuste arv ja inimeste heaolu paraneks, sest Poolas sõidavad veoautod ka mööda väiksemaid teid. Reisimine muutuks samuti mugavamaks, sest hetkel on see pea olematu.

Igal suurel projektil on nii pooldajaid, kui ka projekti vastu olevaid inimesi. Rongiga võib kaupa odavam vedada olla, kuid kauba kohale jõudmise aeg võib seevastu kõvasti pikem olla. Soome näitena, peavad nemad saatma kauba kõigepealt laevaga Tallinna ja sealt läheb kaup rongidele, mis on ajaliselt kulukam, kui saata laevaga otse kuskile sadamasse, kust veoautod selle edasi toimetavad. Poola teede olukord hetkel on väga heas korras maanteedel, mistõttu tekib küsimus, miks vahetada kaubavahetus süsteemi mis juba toimib?

Rahvaste rändamine ja multikultuursus kasvaks sellega kindlasti, sest hetkel ei ole reisimine Ida-Euroopast näitena Saksamaale või Prantsusmaale eriti mugav, välja arvatud lennukiga või enda autoga. Rail Baltic oleks alternatiiv kallitele Euroopa vahelistele lendudele, kiire transpordi vahend ühest Euroopa riigist teise. See tähendab omakorda, et inimesed reisiksid rohkem, mis pikas perspektiivis muudaks riigid multikultuursemateks. Rail Baltic on oluline samm ühtsema Euroopa poole.

1.5 Põhja-Balti koostöö (NB8)

Koostööformaati, kuhu kuuluvad viis Põhjamaad: Rootsi Norra, Soome, Taani ja Island ning kolm Balti riiki Eesti, Läti ja Leedu. Esialgu kasutati formaati 5+3, kuid Toomas Hendrik Ilvese initsiatiivil hakati seda kutsuma *Nordic-Baltic Eight*. Iga aasta lepitakse kokku, kes on iga-aastane eesistuja, kelle ülesanne on määrata vastava aasta koostöösuunised. Eesmärgiks on võrdsete partnerite vaheline poliitiline dialoog ja praktilise koostöö võrgustik, mis on olemuselt paindlik ja probleemikeskne. Keskendutakse sellistele valdkondadele, mis pakuvad piirkonnale reaalselt lisandväärtust (Välisministeerium).

Põhjamaad olid peamised Balti riikide iseseisvuse tunnustajad. Tänu nende riikide tuntuks, mõjutas see paljude teiste Euroopa suurriikide arvamust. Samuti oldi esimesed, kes avasid piirid ja tutvustasid viisa vaba režiimi Balti riikidele. See oli oluline samm tihedaks omavaheliseks koostööks. Põhjamaad mängisid olulist rolli Eesti ja üldise Balti riikide liitumisega Euroopa Liidu ja NATO-ga. Põhjamaad tõid mitmed ettevõtted Balti riikidesse, mis oli oluline majanduse arendamiseks (NB8 Wise men report).

Poliitiliselt on koostöö formaadiks peaministrite ja välisministrite iga-aastased kohtumised. Samuti kohtuvad haruministrid, parlamendiliikmed ning riigiametnikud. Välispoliitilisel tasemel toimuvad kohtumised välisministeeriumite kantslerite, poliitikadirektorite, valdkonnaekspertide ja välisesinduste diplomaatide vahel. Põhjamaade Ministrite Nõukogu arendas aastateks 2009-2013 välja koostöösuunised Baltimaadega. Peamiselt pandi rõhku haridusele, teadustööle, innovaativusele, ettevõtlusele, loomemajandusele, keskkonnale, energeetikale ja demokraatlike alusväärtuste piiriülesele edendamisele. Samuti pandi rõhku inimkaubanduse vastu võitlemisele (Välisministeerium).

Välispoliitiliselt, peaks Põhja-Balti koostöö üritama end rohkem kuuldavaks teha Euroopas. Selleks tuleks eesmärgi rahvusvahelistes organisatsioonides ühiselt esile tuua. Balti riikidel on seda väga keeruline teha, arvestades kohtade arvu Euroopa parlamendis. Seetõttu oleks vaja läbi viia muutus, muutmaks kohtade arvu Euroopa parlamendis, et Põhja-Balti koostöö riikidel oleks võimalik end rohkem kuuldavaks teha. Samuti peaksid Põhjamaad ja Baltimaad tegema rohkem kaitsekoostööd, erinevaid õppuseid. Samuti peaks panema rohkem rõhku *Baltic Defence College* tegevusele. Kindlasti aitaks kaitsekoostöös kaasa, kui Põhjamaad oleksid NATO-s. Soome õhujõud võtsid osa NATO õppustest *Baltic Region Training Event*, mida see aasta korraldati Lätis. Need õppused viiakse läbi Eesti, Läti ja Leedu rahvusvahelises õhuruumis. BRTE õppusi on korraldatud 2008. aastast alates kordamööda

Eestis, Lätis ja Leedus. Samuti võiks rohkem ministreid osa võtta Põhja-Balti koostöö istungitest, et muuta seda olulisemaks ja samuti teha see koostööformaad maailmas tuntumaks.

Põhjamaade ja Balti riikide valitsused kiitsid heaks uue plaani, tugevdada kaitsekoostööd ja valmisolekut kaitsevõimede vahel. Selle koostöö peamine põhjus on geopoliitiline olukord, kus Venemaa agressori roll Ukrainas. Põhjamaade poliitika esindajad kardavad, et Ukraina tahe liituda NATO-ga võib sõjalist olukorda veelgi turgutada. Kaitseministrid said 2014. aasta novembris kokku, et arutada NORDEFECO (*Nordic Defence Cooperation*) programmi läbi kaitsekoostöö tugevdamist. Regionaalses koostöös oli see suur samm edasi, sest Põhjamaade NORDEFECO on kõrgel tasemel kaitseprogramm. Rootsi välisminister kommenteeris olukorda, et Venemaa ajab rahumeelsele Rootsil hirmu nahka ja ei tahaks Balti riikide rollis hetkel olla ja me teeme kõik, et seista enda ja Balti riikide eest. Soomes pooldavad osad poliitikud liitumist NATO-ga, kuid teisalt nähakse seda, kui Venemaa ärritamise meetodit. Soome ja Rootsi soovivad teha NATO-ga kaitsealast koostööd, kuid esialgu ei ole soovi liituda NATO-ga, sest see tekitaks palju kära Venemaal ja ärgitaks kriitilist olukorda veelgi (O'Dwyer, G, 2014)

1.5.1 NORDEFECO

See on sõjalise koostöö formaat, mitte juhtimisstruktuur. Koostöö tegevused lepitakse kokku struktuuris, kuid tegelik osalemine on iga riigi enda otsus. NORDEFECO liikmed on Taani, Soome, Island, Rootsi ja Norra. Peamised eesmärgid on liikmesmaade ühtne kaitsevõimekuse tõstmine. Oluline on teha riikidevahelist koostööd, mille abil leida kõige efektiivsemad lahendused kaitsevõime erinevateks arendusmeetoditeks. Samuti lahendada rahastamisega seotud küsimused. Eesmärk on pikaajaline kaitsekoostöö, sõjalise võimekuse tõstmisega. Programmi loomise üks peamine põhjus oli kaitsekulutuste kärpimine samal ajal kaitsevõimekuse taset langetamata (NORDEFECO).

NORDEFECO koostöövaldkonnad: (NORDEFECO)

- Strateegiline arendus

Tegeletakse liikmesriikide omavahelise pikaajaliste kaitsekoostöö plaanide väljatöötlemisega ja sõjastrateegia probleemide analüüsimisega ning nende lahenduste leidmisega.

- Võimekus

Tegeleb ühise sõjalise võimekuse tõstmisega läbi koostööprojektide. Üritatakse sõjandusharusid ühiselt arendada algusest peale, mille kaudu on võimalik tõsta projektide efektiivsust.

- Inimressursid ja väljaõpe

Peamiselt pööratakse tähelepanu koostööle, mis puudutab väljaõpet ja kursusi ja sõjaväeveteranidega seotud probleeme. Samuti sõjaväelise haridusega seotud küsimusi.

- Treeningud ja õppused

Otsitakse võimalusi kuidas ühiselt läbi viia liikmesmaade sõjaväelisi õppuseid ja töötatakse välja tulevased plaanid ühisõppuste korraldamiseks.

- Operatsioonid

Eesmärk on tõsta Põhjamaade suutlikust sõjaväeliste operatsioonide elluviimisel. Planeeritakse, ja viiakse ellu eelnevalt kokku lepitud tegevustes. Hetkel on peamine eesmärk Afganistanil, millest kõik Põhjamaad hetkel osa võtavad.

1.6 Balti riikide koostöö Poolaga

Kaitseväe juhataja kindralleitnant Riho Terras ütles: "Balti riikidel on hea koostöö meie Poola liitlastega ja on ainult loomulik, et me oma ühiste tegemiste raames süvendame koostööd ka Poolaga, kellel on oluline roll Läänemere äärse julgeoleku tagamisel," ütles kindralleitnant Terras. "Samuti olen koos Läti ja Leedu kolleegidega rahul sellega, kuidas on kulgenud Balti pataljoni ettevalmistamine NATO reageerimisjõudude jaoks. Eriti rahule saab jääda Scoutspataljoni koostööga oma Läti ja Leedu relvavendadega." (Eesti Kaitsevägi, 2015)

Koostöö Poolaga on oluline Balti riikidele mitmes aspektis. Kaitsekoostöö on kindlasti väga oluline hetke poliitilist olukorda arvesse võttes. Hetkel tuleb kasutada igasugust abi mis vähegi võimalik, tugevdamaks Baltimaade kaitsejõude. NATO kohalolek on väga oluline, kuid ei saa vaid teiste peale lootma jääda, Baltimaad peavad tegema kõik endast oleneva, et tugevdada ka enda kaitsejõude. Kindlasti tuleb kaitsekulutusi tõsta, võimaldamaks paremat tehnikat ja samuti väljaõppetingimuste parandamist. Koostöö toimimiseks Poolaga on tähtis omada ühtsele regionaalsele standardile vastavat sõjatehnikat. Poola sõjaliselt palju kannatanud riik ja seega nende kogemus ja ajalugu on Baltimaadega koostööks väga oluline. Poola on Baltimaadele olulisim suurriik, sest nagu ka Balti riigid on Poolas küüditatud

inimesi ja neil on sarnane ajalugu. Geograafiliselt vaadates on Poola Baltimaadele sillaks Kesk-Euroopasse.

Poola nafta- ja gaasikontsern PGNiG SA leidis Slovakkia ja Ukraina piiri lähistel suure gaasimaardla. See on väga oluline Poola jaoks, sest on üritatud juba ammu Venemaa gaasist sõltumise vähendamist (Meister, U, 2014). Potentsiaalselt võib Poola pakkuda konkurentsi Venemaale alternatiivse gaasituruga. Baltimaadele oleks see väga oluline samm hakata Poola pakutavat gaasi tarbima, mis tähendaks Venemaast sõltumise lõpetamist. Samuti plaanib Poola ehitada juurde 2 tuumajaama. Majanduslikult ja poliitiliselt on Poola Euroopa suurriik. Suurriik, kes mõistab Balti riike paremini kui ükski teine suurriik. Seega tihe koostöö on ainuõige otsus.

Eestile on Poola olulisim ja suurim väliskaubanduspartner Kesk-Euroopas. Poola tunneb ka ise huvi Baltimaade vastu, seega koostöö nii kaitsekoostöös kui majanduslikus koostöös peaks olema olulisim suund Eestile, Lätile ja Leedule. Rail Baltica valmides, kasvab kaubavahetus veelgi ja samuti aitab see turismi arengule kaasa.

1.7 Rahvusvaheliste organisatsioonide tähtsus Balti riikidele

Balti riikide oluline eesmärk taasiseseisvuse saavutamisel, oli liituda rahvusvaheliste julgeolekuorganisatsioonidega nagu NATO ja samuti Euroopa Liiduga. Rahvusvahelised organisatsioonid olid pilet läänemaailma ja oluline samm turvalisuse tõstmiseks Venemaa ees.

1.7.1 Balti riigid NATO-s

2004. aasta oli Balti riikidele tähtis aasta, lisaks Euroopa Liiduga liitumisele liituti ka NATO-ga, mis oli julgeoleku tagamisel väga oluline samm. Samal aastal liitusid NATO-ga ka Bulgaaria, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia. NATO ehk Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon on sõjaväeline allianss, millele pandi alus 4. aprillil 1949. Aastal Põhja-Atlandi lepinguga.

Oluline samm Balti riikidel on viia kaitsekulud 2% peale SKP-st, mis on NATO nõue. Eesti on selle täitnud, Läti ja Leedu lubasid selle esialgu täita aastaks 2020. Kuid hetke geopoliitiline olukord on pannud neid rohkem rõhku kaitsekulutustele panema. Balti riikidel on oluline tegeleda iga kitsaskohaga, mida Venemaa või mõni teine saaks ära kasutada. Kulutades 2% SKP-st kaitsekulutustele, soovitas NATO asepeasekretär Alexander Vershbow, tugevdada riigikaitsega seotud aspekte ning rõhutas, et oluline on tagada kõigi regiooni riikide

valmisolek väljakutseteks, mida saab koondada hübriidsõja nimetuse alla. Samuti tuleb tugevdada riigi taristu ja kübervõrkude vastupidavust ning tugevdada ka piiri- ja sisejulgeolekut. Rõhutas ka, et lisaks tuleb palju ära teha NATO kollektiivsete võimekuste tugevdamiseks luuretegevuse, õhuluure ning õhutõrje alal ning Balti riikide väed tuleks integreerida NATO vägedega (BNS, 2015)

NATO vägede kohalolek on kahe otsaga asi, ühelt poolt on julgeoleku mõttes NATO vägede kohalolek ja õppused positiivne. Märk Venemaale, et NATO seisab ka väiksemate liikmete eest.

Sellel on aga ka teine pool, kõik õppused ja Ameerika Ühendriikide vägede Baltimaadesse toomine, tekitab Balti riikidest, mis pärast taasiseseisvumist on sõjast väga kaugel püsinud on nüüd justkui piiripunkt Venemaa ja NATO vägede vahel. Pigem on NATO kohalolek siiski vajalik ja Läti ja Leedu peaksid kiiremas korras kaitsekulutusi tõstma vähemalt 2,5% peale SKP-st. Hetkel on Baltimaade kaitsevæed naeruväärsed, lootuses et neid vägesid kasutama ei pea oleks siiski vajalik, et nad olemas oleks.

2. BALTI RIIKIDE MAJANDUS VÕRDLUS

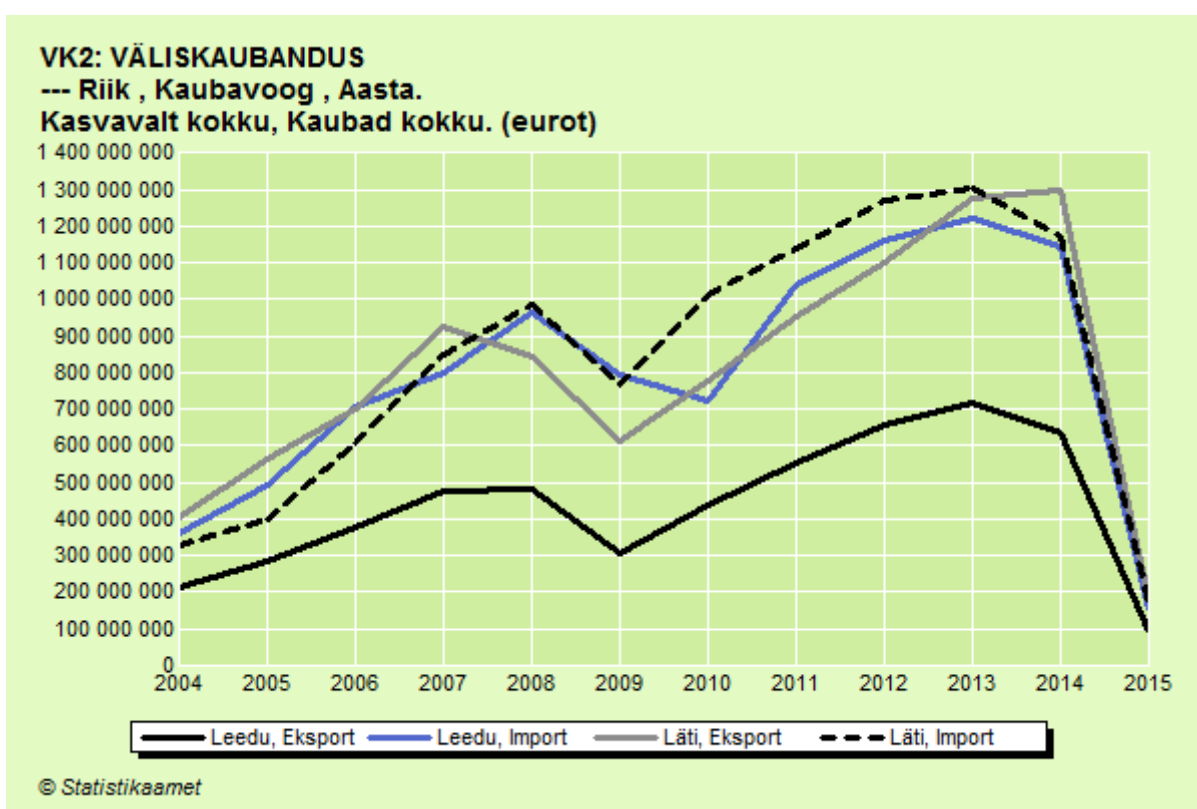
Baltimaadele on oluline omavaheline tihe kaubavahetus. Geograafiliselt ja ühiste huvide eesmärgil on väga oluline kasvatada omavahelist kaubavahetust. Tänu 2000. aastate kiirele majanduskasvule, kutsuti Baltimaid Balti tiigriteks.

2.1 Eesti kaubavahetus Läti ja Leeduga

2014. aasta majandusandmete põhjal on Läti jätkuvalt Eesti 5 tähtsama kaubanduspartneri hulgas, olles oluline eksporditurg meie toodetele ja teenustele. Eesti kaupade eksport Lätti oli 1,3 miljardit eurot 2014. aasta tulemuste põhjal. Läti oli Eestile suuruselt kolmas eksporditurg, mis moodustas 10,71% kogueksportist. Eesti impordis Läti kaupad 2014. aastal 1,17 miljardit eurot, millega Läti oli suuruselt neljas impordipartner Eestile, mis moodustas 8,55% koguimpordist. Läti kaupade sissevedu vähenes võrreldes eelmise aastaga 129 miljoni euro võrra. Eesti ja Läti kaubavahetuse bilanss Eesti jaoks on alates 2008. aastast olnud negatiivne, kuid 2014. aastal oli bilanss 122 miljoni euroga positiivne. Eesti suuremad ekspordiartiklid 2013 aastal olid mineraalsed tooted 18,3%, transpordivahendid 12,6% ja masinad ja seadmed 11%. Olulisimad impordiartiklid olid 2013. aastal masinad ja seadmed 18,6%, transpordivahendid 8,5% ja mineraalsed tooted 8,3% (Välisministeerium, 2014)

Leedu tänu oma geograafilisele lähedusele on paljudes valdkondades arenguvõimalusi pakkuva turuga Eestile jätkuvalt hea majandus- ja kaubanduspartner. Eesti majanduslikud kontaktid Leeduga on arenenud kiires tempos ja on tõusuteel. Eesti kaubavahetus Leeduga moodustas 2013. aasta andmete põhjal 7,5% Eesti kaubavahetusest. Leedu eksporditi kaupu ligi 718 miljoni euro eest. Selle näitaja põhjal oli Leedu Eestile suuruselt viies eksporditurg, mis moodustas 5,8% kogueksportist. Leedu import Eestisse moodustas ligi 1,2 miljardit eurot, mis moodustas aastaseks kasvuks 3%. 2014. aasta seisuga on Eestile Leedu jätkuvalt 6. Kaubanduspartner, moodustades 7% kogu kaubavahetusest. 2013. aasta seisuga võrreldes vähenes eksport ligi 12,5%. 2014. aastal eksportis Eesti Leedu kaupu 637 miljoni euro

väärtuses. Impordi lähteriikidest oli Leedu antud ajavahemikul kuuendal kohal, 8,3% koguimpordist. Import Leedust moodustas 2014. aastal ligi 1,8 miljardit eurot, mis on eelmise aasta sama perioodiga võrreldes tervelt 8,6% vähem. Olulisimad eksporditüübid Leetu olid 2013 aastal masinad ja seadmed, mis moodustasid 13,6% kogusummast, transpordivahendid mis moodustasid 12,7%, loomsed tooted 12% ja mineraalsed tooted 11,6% kogusummast. Eestile olulisimad imporditüübid Leedust 2013. aasta seisuga olid mineraalsed tooted, mis moodustasid 41,8% kogusummast, masinad ja seadmed 11,4%, keemiatooted 10,7% ja valmistoidukaubad ja joogid moodustasid 9,9% kogusummast (Välisministeerium, 2015)

Joonis 1. Läti ja Leedu kaupade import ja eksport Eestisse.

Jooniselt saab parema ülevaate, kui suur erinevus on Läti ja Leedu kaubavahetusel Eestiga. Joonisel on näha, et must joon mis on Eesti toodete eksport Leetu on kõvasti madalam kui Leedu toodete sisse ostmine. Mis tähendab, et Eesti peab hakkama rohkem enda tooteid müüma ja tutvustama Leedus ja samuti väike ettevõtte juhid peaksid julgemalt välisurule sisenema. Lätiga on Eesti import ja eksport kõvasti ühtlasem olnud, kui Leeduga.

Tabel 1: Väliskaubandus. Kaupade eksport kasvavalt kokku ja riigid, eurod

2004	Leedu	216 197 827
	Läti	405 723 661
2005	Leedu	287 397 610
	Läti	564 420 456
2006	Leedu	376 439 383
	Läti	699 567 887
2007	Leedu	475 148 549
	Läti	924 465 100
2008	Leedu	479 856 690
	Läti	843 890 963
2009	Leedu	308 433 775
	Läti	613 318 834
2010	Leedu	437 146 242
	Läti	776 764 344
2011	Leedu	553 072 723
	Läti	954 087 543
2012	Leedu	657 634 751
	Läti	1 103 361 367
2013	Leedu	717 772 858
	Läti	1 274 009 218
2014	Leedu	637 209 671
	Läti	1 295 739 741
2015	Leedu	94 365 017
	Läti	180 681 458

Tabel on koostatud Eesti ekspordist Läti ja Leetu, aastast 2004 kuni 2015. aasta aprillini. 2004. aastast alates on autor valinud seetõttu, et Baltimaad liitusid sel aastal Euroopa Liidu ja NATO-ga. Tabeli põhjal on näha, et Eesti eksport Läti oli 2004 aastal pea 2 korda suurem, kui Leetu. Peamine põhjus on geograafiline, sest Läti on Eesti lõunanaaber, mistõttu on soodsam kaupa eksportida Läti kui Leetu. Eesti eksport Leetu liikus vaikselt tõusujoones kuni 2008. aastani. Eesti eksport Läti kasvas 2012. aastal esimest korda miljardi euroni, mis on võrreldes 2004. aastaga suur areng. Mis näitab, et kaubavahetuse areng on olnud ühtlaselt kasvav. Eesti toodete eksport Leetu oli 2013 aastal kõrgeim, eelnevatest aastatest, üle 700

miljoni euro, kuid 2014. aastal toimus paraku langus ekspordis. 2014. aasta põhjal on näha, et Eesti ekspordib Läti kaks korda rohkem tooteid, kui Leetu. Kindlasti peaks Eesti üritama kasvatada ekspordi Leetu, Rail Baltica loomine võib kindlasti kaasa aidata kaubavahetuse arengule, sest siis ei pea enam kaupa vedama vaid veoautodega, vaid tekib uus kaubaveo alternatiiv, mis on ilma ummikuteta liikluses, mis tähendab et kaup jõuab kiiremini ka kohale.

Eesti ettevõtete peamine viga on, et kohalikud ettevõtted ei soovi riskida välisurule minemisega, mis on mõneti mõisteta, sest kulutused kasvavad sellega, kuid samuti ka teenimisvõimalused kasvavad. Kindlasti on see alguses risk, eriti väiksematel firmadel. Samuti on keelebarjäär problemaatiline teema, miks ettevõtjad ei soovi oma äri viia välismaale. Riik peaks toetama Eesti ettevõtteid, et nad oma tooteid või teenuseid ka välismaale pakuks. Kohalike ettevõtete välisurule minemisega, areneks ka Eesti majandus rohkem, sest enam ei võtaks kohalikud ettevõtted ainult oma rahva raha, vaid sissetulek tuleks ka välismaalt.

Tabel 2: Väliskaubandus. Kaupade import kasvavalt kokku ja riigid, eurod

2004	Leedu	362 667 161
	Läti	326 365 803
2005	Leedu	494 424 686
	Läti	398 336 635
2006	Leedu	709 358 580
	Läti	608 732 391
2007	Leedu	801 570 113
	Läti	851 199 146
2008	Leedu	966 109 442
	Läti	987 602 753
2009	Leedu	792 856 205
	Läti	764 668 275
2010	Leedu	724 992 185
	Läti	1 012 187 746
2011	Leedu	1 041 005 859
	Läti	1 137 795 846
2012	Leedu	1 159 596 985
	Läti	1 272 679 052
2013	Leedu	1 224 277 684
	Läti	1 301 774 551

2014	Leedu	1 145 123 395
	Läti	1 169 829 728
2015	Leedu	152 487 100
	Läti	171 966 187

Tabelis on võrreldud Läti ja Leedu toodete importimist Eestisse. 2004. aastal oli kaupade import ühtlane, kuid 2005 ja 2006. aastal hakkas Eesti Leedust rohkem tooteid Eestisse tooma. Eesti impordib Leedust palju rohkem tooteid sisse kui välja ekspordib. 2010. aastal ületas esimest korda Läti kaupade sisse vedu ühe miljardi euro ja 2011. aastal ületas ka Leedust imporditavate kaupade kogu summa ühe miljardi euro. Mis näitab selgesti, et lähiajaloo Baltimaadest Eesti impordib kõvasti rohkem kaupu, kui välja ekspordib. Alles 2014. aastal ületas esimest korda Eesti toodete eksport impordi, mis on väga hea märk. Kuid vaadates viimase 10 aasta tulemusi, siis Eesti peab innovaatilisem olema ja Eesti toodetega välisurule suunduma.

Eesti on suutnud vähendada sõltumist Venemaa gaasist, 2015. aasta märtsis imporditi Eestisse 58,7 miljonit kuupmeetrit maagaasi, millest Leedust imporditud gaas moodustas 18,1 protsenti, mis on hea alternatiiv Venemaa gaasiturule, millest paraku pea kogu Euroopa sõltub hetkel. Leedust hakkas Eesti gaasi importima 2014. aasta lõpus ja see on osutunud väga edukaks alternatiiviks (Kuul, M, 2015). Euroopa Liit, eesotsas Saksamaaga, peaks üritama vähendada gaasi sõltuvust Venemaaga, mis on hetkel tõsiseks probleemiks. Ameerika Ühendriikidel on palju gaasi mida gaasiturul müüa, kuid probleem Euroopa Liidu jaoks on siiski see, et Aasia riigid on nõus Ameerika Ühendriikidele kallimat hinda maksma gaasi eest, mistõttu kui Euroopa Liit sooviks USA-lt gaasi tuleks leppida sama hinnaga mis Aasias.

Kuid Venemaa gaasiturust sõltumisel on ka teine pool, kuna Venemaa enamus tulu tuleb toorainete nagu gaas ja nafta müügist Euroopale, siis juhul kui Euroopa Liit peaks leidma uue gaasituru alternatiivi, oleks Venemaa automaatselt sundolukorras hindu langetama, et mitte klientuuri kaotada, kuid seni kuni Venemaal gaasituru monopol on ei ole see probleem nende jaoks.

2.1.1 Väliskaubandusstatistika andmete kasutamise meetoodika

Statistika andmebaasis on avaldatud Intrastati ja Extrastati süsteemi kaudu kogutud andmed. Andmete kogumise erinevuste tõttu, tuleb väliskaubandusstatistika andmete kasutamisel arvestada järgmisi asjaolusid.

- Extrastati andmed põhinevad tollideklaratsioonidel ja hõlmavad peaaegu kogu kaubavahetust Euroopa Liidu väliste riikidega (nn kolmandad riigid). Vastamata jätmist ega muid andmekadusid tollideklaratsioonide puhul ei ole.

- Intrastati andmed põhinevad statistilistel aruannetel, mille esitamisest on vabastatud väiksema kaubavahetuskäibega ettevõtted. Samuti tuleb ette vastamata jätmist või hilinenud vastamisest tingitud andmekadu. Intrastati vaatlusest väljajääv osa ja vastamata jätmisest tingitud andmekaad asendatakse hinnangutega, mida korrigeeritakse lisainfo laekumisel. Hinnangud on lisatud andmebaasis olevatele andmetele kahekohaliste kaubakoodide ja riikide tasemel. Andmed on esitatud jooksevhindades. Ekspordi andmed on esitatud müügihindades (FOB-väärtus – kauba maksumus, mis sisaldab kauba hinda ja neid kulusid, mis on seotud kauba veo ja kindlustusega eksportiva maa riigipiirini) ja impordi andmed ostuhindades (CIF-väärtus – kauba maksumus, mis sisaldab kauba hinda ja neid kulusid, mis on seotud kauba veo ja kindlustusega importiva maa riigipiirini).

Extrastat on süsteem andmete kogumiseks, Euroopa Liidu väliste riikidega peetava kaubavahetuse kohta. Neid andmeid kogub Maksu- ja Tolliamet tollideklaratsioonidega.

Intrastat on Euroopa Liidu liikmesriikide omavahelise kaubavahetuse kohta käivate andmete kogumise süsteem. Statistikaamet kogub otse ettevõtetelt statistilise aruandega (Puura, E, 2014)

2.2 Balti riikide SKP võrdlus

Tabel 3. SKP ühe elaniku kohta. Ostujõu pariteedi alusel (Eurostat)

Riik	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EL (28)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Eesti	55	60	64	69	68	62	63	68	71	73
Läti	48	51	55	60	60	53	53	57	60	64
Leedu	50	53	56	61	63	57	60	65	69	73
Poola	49	50	50	53	55	59	62	64	66	67
Soome	117	116	115	118	120	116	115	117	115	113

Rootsi	129	124	125	128	127	123	126	127	126	127
---------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Tabelisse on valitud lisaks Balti riikidele ka Poola ja kaks lähimat Põhjamaad Soome ja Rootsi. Eesmärgiks võrrelda Balti riike omavahel ja näha kui suur vahe on Põhjamaadega, kellega Balti riigid eesotsas Eestiga üritavad koostööd edendada.

Eesti SKP ühe elaniku kohta on olnud kõrgem Lätist ja Leedust viimased kümme aastat, kuid nüüd viimastel aastatel on Läti ja Leedu majandus Eestile järgi jõudnud ja väidetavalt on Leedu inimesed jõukamad, kui eestlased.

Eesti ja Leedu SKP erinevus ostujõu pariteedi alusel on tulenenud peamiselt tarbimisest. Eestis on palgad, kaupmeeste käibed ja majapidamiste sissetulekud isegi suurusjärgu võrra suuremad kui Leedus. Elamispinnad avaramad ja inimesed toituvad paremini. Ostujõu pariteedi järgi ei väljendu otseselt jõukus. Rikkaks võib pidada ameeriklast, kes suudab osta endale 5000 juukselõikust ja sama raha eest võib ta soetada endale luksusauto. India agulis võib maksta keegi 5000 juukselõikuse eest, siis on ta kohalikus mõttes rikas, kuid luksusliku autot ta sama raha eest ei saa. Ostujõu pariteedi alusel võivad mõlemad olla sama suure sissetulekuga, aga rikkuse juures loeb ka nominaalne tase. Kui kohapeal juuksur on odav, ei tähenda see seda et importkaup ka odav oleks (Oja, K, 2014)

Võrreldes Soome ja Rootsi on Balti riikide SKP elaniku kohta väga madal, kuid see on hea põhjus miks Balti riigid peaksid veelgi enam majandusalast koostööd Põhjamaadega tegema. Poola on liikunud viimastel aastatel ühtlaselt tõusu teel ja on Lätist mööda läinud. Eesti on Leeduga suhteliselt võrdsel tasemel.

Nominaalne SKP ühe elaniku kohta on Eestis suurem kui Leedus, aga Leedus on hinnatase soodsam kui Eestis ja ostujõud samal ajal suurem. Eesti kõrgem hinnatase tuleneb paremast palgatasemest, siis on hinnataseme erinevus Eesti ja Leedu ostujõu erinevuse seletajana peamiselt tehniline argument. Eestis olid 2013. aastal palgad ligi 24% kõrgemad, kui Leedus, kuid hinnatase seevastu 21% kõrgem. Palgad ja hinnatase käivad üldjoontes käsikäes, palgad eri riikides võivad rohkem kõikuda, siis hinnatase on eri riikides ühtlasem (Oja, K, 2014).

Tabel 4. Reaalne SKP kasv. Muutus protsentides eelmise aasta suhtes (Eurostat)

Riik	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EL (28)	2.6	2.2	3.4	3.2	0.4	-4.5	2	1.6	-0.4	0.1
Eesti	6.2	8.9	10.2	7.3	-4.1	-14.1	3.3	8.7	4.5	2.2
Läti	8.8	10.1	11	10	-2.8	-17.7	-1.3	5.3	5.2	4.1
Leedu	7.4	7.8	7.8	9.8	2.9	-14.8	1.6	6	3.7	3.3
Poola	5.3	3.6	6.2	6.8	5.1	1.6	3.9	4.5	2	1.6
Soome	4.1	2.9	4.4	5.3	0.3	-8.5	3.4	2.8	-1	-1.4
Rootsi	4.2	3.2	4.3	3.3	-0.6	-5	6.6	2.9	0.9	1.6

Tabelist on näha, miks Balti riike kutsuti Balti tiigriteks. Kiire majanduskasv, mis ületas kõikide teiste Euroopa riikide majandusarengu. 2006. aastal oli Eesti majandus kõige jõudsamalt arenenud, koguni 10,2% võrreldes eelneva aastaga, kuni majandusbuum lõhkes ja riikide majandus varises kokku. Põhjuseks suurenev inflatsioon ja kasvavad laenukoormused, mida üha rohkem pankadest võeti. Pärast majandusbuumi lõhkemist on näha numbrid muutunud kardinaalselt. 2009. aastal oli Läti reaalne SKP -17,7%, mis oli Baltikumi madalaim. Kindlasti oli põhjuseks ka see, et Läti majandus arenes ka kõige hoogsamalt, Eestis ja Leedus üritati inflatsiooni vähendada mistõttu ka 2007. enne buumi lõhkemist oli Eesti SKP 7.3%, mis on madalam kui Läti 10%. Buumi lõhkedes kannatasid ka Põhjamaad, kelle pangad Balti maades on. Poola SKP on 2004. aastast olnud stabiilne, ei mindud suure inflatsiooniga kaasa. Mistõttu on veelkord hea näide, miks Baltimaad peaksid tihedamalt koostööd tegema Poolaga, Leedu muidugi juba teeb koostööd Poolaga, kuid samuti peaksid Eesti ja Läti sellega kaasa minema. 2013. aastal tõusis Läti majandus enim Balti riikidest.

2.2.1 Balti riikide SKP 2014

Baltikumi reaalne SKP tõus 2014 aastal oli Eestil 1,2%, Lätil 2.7% ja Leedul 3% (CIA, 2014). See näitab selgesti, et Eesti majandusareng on jäänud toppama ja teised kaks Balti riiki on liikumas eest ära. Selleks tuleb Eestil leida uusi innovaatilisi lahendusi

2014. aasta riigikontrolli aastaaruanne näitab, et Eesti on tootlikkuse poolest Lätist ja Leedust maha jäänud, kuid samal ajal hinnatase tõuseb jõudsalt Euroopa Liidu keskmise suunas. Väidetavalt on üks Eesti arengut takistav tegur läbi viimata kohaliku omavalitsuse

reform, mille tõttu jäävad kõige tavalisemad teenused paljudele siiski kättesaamatuks. Eesmärk peaks olema, et omavalitsused muutuksid tugevamaks (Velsker,L, 2014)

Eesti asub küll konkurentsivõime edetabelites kohti kõrgemal kui Läti ja Leedu, on majanduse viimased kasvunumbrid madalamad. Eesti mahajäämine on ohusignaali, millele tuleb kindlasti rõhku panna. Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkide saavutamiseks, peab makromajandus arenema ennaktempos võrreldes muu Euroopaga. Valitsus on loetlenud mitmed Eesti majandusarengut takistavaid tegureid, milleks on majanduse ebasoodus struktuur, ettevõtete vähenenud investeerimis- ja innovatsioonivõimekus ning teadus- ja arendustegevuse tagasihoidlik kohalik mõju, eksportivate ettevõtete väike hulk ning nende tegevuse keskendumine rahvusvahelises väärtusahelas odavamate funktsioonide täitmisel. Paraku on need probleemid olnud pikemat aega, kuid ei pöörata neile väga suurt tähelepanu. Majandusarengu toimimiseks on oluline vaadata tulevikku, selleks peavad olema pikema vaatega plaanid ja samuti peab olema detailne arusaam enda majanduse toimimisest. Riigikontrolli ülevaatusel järgi on konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ elluviimine läinud keskpäraselt, mis tähendab 17. eesmärgist on 11 saavutamine planeeritud või paremal tasemel ja 6 eesmärgi puhul on tähelepanu nõudev mahajäämus (Majandus24, 2014).

Sisenõudlus on peamine majanduskasvu vedaja kõigis kolmes Balti riigis 2015-2016 aastal. Tänu oma tugevale välisele konkurentsivõimele, mis aitab tugevdada tarbimist ja investeerimist siseriiklikult, jääb Leedu kõige kiiremini kasvava majandusega Balti riigiks. Peamine murekoht on geopoliitiliste pingete kasvamine Venemaaga, mis võib suuresti mõjutada majanduskasvu järgmisel aastal (Grajauskas, R, 2014).

Eesti puhul on kolm murekohta vähenenud välisnõudlus on mõjutanud tarbimise ja investeerimise taset Eestis, samuti Venemaaga geopoliitilised pinged on segav faktor, mis mõjutab tarbimist ja investeerimist. Oluline murekoht on ekspordi taseme langus, nõudlus on vähenenud peamiselt eksporditurgudel nagu Soome, Rootsi ja Venemaa. Läti puhul on sisenõudlus peamine võti majanduse arengul, tuleval aastal. Kaubavahetus on ajale jalgu jäänud Lätis, kuid ekspordi taseme tõusu on oodata tuleval aastal. Samuti nagu Eestiga on ka neil geopoliitiliste pingete tõttu Venemaaga murekoht, mis põhjustab madalamat SKP tõusu. Tänu Leedu tugevale sisenõudlusele ja välisele konkurentsivõimele on Leedu majandustõus teiste Balti riikidega võrreldes lähituleviku vaadates liikumas jõudsalt eest ära. Ennustatavalt on Leedu majandus tuleval aastal laienemas veidi üle oma potentsiaali (Grajauskas, R, 2014).

Pärast kriisi oli Balti riikidel ühiselt majanduse edasiviiv jõud ekspordi elavnemine. Baltimaade majandus on väga avatud ja eksport moodustab SKP-st Lätis 60%, Leedus 80% ja Eestis 90%. Näitena 2012. aastal Kreeka ja Portugali eksport moodustas ainult vastavalt 25% ja 37%, mis on kombineeritult vaid 62%. Seega ei ole üllatus, et Balti riikide majanduse taaselustamises peale kriisi, mängis olulist rolli eksport. Põhjuseid erakordse ekspordi kasvu kohta on kaks. Esiteks on oluline, et riigid kuhu eksporditi, elasid kriisi suhteliselt hästi üle nagu Poola, või tulid kiiresti kriisist välja nagu Põhjamaad ja Venemaa, kes on peamised kaubanduspartnerid Balti riikidele. Kindlasti Teiseks oli väga oluline, areng rahvusvahelises konkurentsivõimes, mis tagas ekspordi tulemuslikkuse (Maslauskaite, K, Zorgenfejja, L, 2013, 52-54)

Pärast majanduskriisi kasvas Balti riikides tootlikus kiiremini kui palk. Balti riikide majandused on väga avatud, seega peamine eesmärk on säilitada välist konkurentsivõimet, et tagada pikaajaline majanduskasv. Sissetulekud Baltimaades lähenevad aina rohkem Euroopa Liidu keskmisele, aga samuti kasvab ka hinnatase. Siinkohal on oluline säilitada mõõdukas hinnatase ja samal ajal palkade kasvamine, on üks peamisi ülesandeid Balti riikidel, säilitamiseks rahvusvahelist konkurentsivõimet. Balti maade majandusarengut võib kõvasti pärssida geopoliitiline olukord Venemaaga. Pärast Venemaa kaubandusembargot Euroopa Liidu toidu ja põllumajandustoodetele, on see eriti suur kaotus Leedule. Leedu enamus toidukaupa eksporditi Venemaale. SKP tõusu võib see mõjutada Leedu puhul 1,7%, seevastu Eestit ja Lätit mõjutab see vaid vastavalt 0,2% ja 0,1% (Grajauskas, R, 2014).

3. BALTI RIIKIDE KULTUURIALANE KOOSTÖÖ

Tallinnas toimus 24. oktoobril 2014 kolme Balti riigi kultuuriministriumide traditsiooniline kohtumine, kus allkirjastati kolmepoolne koostööprogramm järgnevas kolmeks aastaks. Koostöö raames lepiti kokku, et rohkem pannakse rõhku audiovisuaalmeedia alaste kogemuste vahetamisele ja filmialasele koostööle, pidades silmas vabariikide lähenevat 100. Juubelit. Eestlaste poolt allkirjastas koostööprogrammi Kultuuriministriumide kunstide asekanstler Raul Oreškin. Kohtumisel vahetati infot kolme riigi kultuuripoliitika viimaste arengute kohta nii seadusandliku kui ka rahastamise poole pealt. Tutvustati Läti ja Leedu kolleegidele loovisikute sotsiaalkindlustusega seonduvat, kunstiteoste tellimise seadusemuudatust, kultuuripoliitika põhialuseid aastani 2020. Oluliseks temaks oli kohtumisel audiovisuaalmeedia temaatika. Kavandati Balti vabariikide läheneva 100. Juubeli raames mitmeid ühistegevusi. Eesti pakkus välja Lätile ja Leedule idee kaaluda ühise Balti filmi fondi loomist. Balti riikide kultuuriline eesmärk on allkirjastatud programmiga jätkata efektiivset koostööd kõigis kultuuri puudutavates valdkondades (Kultuuriministrium, 2014)

3.1 Kultuuri üritused Balti riikides

3.1.1 Korvpalli EM 2015

See aasta toimuvad korvpalli Euroopa meistrivõistlused, mis pidid esialgu aset leidma Ukrainas. Hetke geopoliitilise olukorra tõttu, otsustati Ukrainalt korraldamise õigus ära võtta ja seega otsiti uued korraldajamaad. Üks osa võistlusest toimub Balti riigis Lätis. Eesti kindlustas üle pika aja koha korvpalli Euroopa meistrivõistlustel. Iga korraldajariik sai valida ühe riigi enda alagruppi. Samuti tahtis Eesti kandideerida korvpalli Euroopa meistrivõistluste korraldajariigiks, kuid paraku puuduvad Eestis piisavalt suured areenid, kus selliseid spordivõistlusi korraldada.

Eesti korvpalliliidu president Jüri Ratas, pidas tihedalt läbirääkimisi Läti korvpalliliiduga, et nad just Eesti valiksid enda alagruppi. Siin mängis olulist rolli kahe riigi omavaheline koostöö ja ühine ajalugu. Läti soovis Eestilt toetuseks 100 000 eurot, mille Eesti oli võimeline maksma, tänu ettevõtjatele, kes sponsoreerisid Eesti korvpalli liitu vaja minema rahaga. Tänu headele suhetele ja kultuurilisele koostööle valiski Läti Eesti enda alagruppi 21. Oktoobril 2014. Samuti on Läti ja Eesti alagrupis ka kolmas Balti riik Leedu. See on Baltimaadele spordikultuuri oluliseim üritus 2015. aasta sügisel.

3.1.2 Balti raamatumess

Toimub 2016. aastal Lätis Riias. Kohapeal toimub raamatute näitus, erinevate Baltikumi autorite, publitseerijate ja teiste sellega seotud ettevõtete poolt. Samuti on inimestel võimalus vahetada loetud ja tolmukoguvaid raamatuid mõne lugemata või soovitud raamatu vastu. Eelmisel raamatumessil vahetati üle 9000 raamatu ja korraldajad loodavad seda numbrit kasvatada veelgi 2016. aastal.

3.1.3 Tudengite laulupidu „Gaudeamus“

Eesti kord on korraldada XVIII Balti tudengite laulupidu „Gaudeamus“. Mis leiab aset aastal 2018. Eelmine tudengite laulupidu toimus Lätis, kust osales Eestist ligi 800 lauljatantsijat-pillimängijat, 26. Erinevast kollektiivist.

3.3 Kultuurikoostöö

Siinkohal toob autor välja mõningad probleemid Baltimaade kultuurikoostöös. Esiteks on infolevik väga minimaalne. Arvestades tänapäeva meedia reklaamimise võimalusi erinevates sotsiaalmeedia kanalites. Tulevaseid Balti riikide vahelisi kultuuriüritusi on väga vähe. Rohkem rõhku tuleks kindlasti panna populaarsete kultuuriürituste korraldamisele, eesmärgiga rohkem inimesi kaasata. Selleks tuleks uurida välja, mis üritusi inimesed täpsemalt soovivad ja eelistavad. Balti riigid võiks koostöös korraldada suuri festivale, mis tooks inimesi Balti riikidesse ka väljaspool regiooni. Praegusel hetkel üritatakse suuri nimesi kutsuda igasse Balti riiki individuaalselt, kuid koostööd tehes oleks märgatavalt lihtsam, korraldada erinevaid populaarseid üritusi, mis saaksid kajastust kogu Euroopas. Rail Baltica valmimisel, muutuks ka transport kõvasti kiiremaks ja mugavamaks, mis paneks inimesi rohkem reisima. Kindlasti tuleks üle vaadata Kultuuriministeeriumi ürituste rahastamise

programm ja seda ka arutleda Läti ja Leedu kolleegidega. Tuleks panna rohkem rõhku üritustele, mis toovad ka reaalselt raha sisse, miks peavad korraldama suuri festivale eraettevõtjad. Kui Baltikum suudaks koostööd teha kultuurfestivalide ja suurte ürituste korraldamisega, oleks võimalus riikidel selle pealt raha teenida. Korraldades suuri üritusi üle Baltikumi, aitaks see samuti turismile kaasa, mis omakorda lõpptulemusena aitab majandusarengule kaasa.

KOKKUVÕTE

Käesolev bakalaureusetöö uurib Balti riikide poliitilist, majandusliku ja kultuurilist koostööd, samuti Balti riikide ühist koostööd Põhjamaadega. Eesmärgiks on uurida koostöö tugevusi ja nõrkusi ning leida lahendusi paremaks koostööks.

Käesoleva bakalaureusetöö uuritud etapid andsid vastuse ka püstitatud hüpoteesile – kas Balti riikide koostöö on edukas?

Tulenedes uurimistööst selgunud põhjustest, saab nõustuda bakalaureusetöö alguses esitatud hüpoteesiga:

- Balti riikide kaitsealane koostöö on aktiivselt toiminud 1995. aastast.
- Balti assamblee oli oluline samm iseseisvuse tugevdamiseks ja rahvusvahelistesse organisatsiooni integreerumiseks.
- Põhja-Balti koostööformaadi tugevdamine.
- Balti riikide ühine soov tugevdada kaitsekoostööd Poolaga
- Läti ja Leedu tõstavad NATO nõuetele vastavalt, Eesti järgi kaitsekulutusi 2% peale kogu SKP-st.
- Tihe kaubavahetus Balti riikide vahel, mis areneb veelgi pärast Rail Baltica loomist.

Tulevikku arvestades on Balti riikide Eesti, Läti ja Leedu vaheline koostöö ainult tugevnemas. Hetke olukord Venemaa ja Ukraina vahel, kohustab Balti riike rohkem kaitsekoostööd tegema nii omavahel, kui ka regionaalsete naabritega. Enne oli kaitsekoostöö oluline, kuid väga suuri kaitsekulutusi ei tehtud, aga nüüd pole varianti. Baltimaad peavad tõstma kaitsekulutusi ja seda nad ka teevad, mis tagab tulevikuks stabiilsema ja kõrgema tasemelise kaitsekoostöö.

Balti riikide poliitiline koostöö on üldjoontes edukas, alati võib nuriseda teatud asjade kallal, kuid tänu tihedale koostööle on saavutatud väga palju. Tänu Balti assamblee poolt

loodud ühine välispoliitika oli oluline samm Balti riikide rahvusvahelistesse organisatsioonidesse pääsemisel. Tihe kaitsealane koostöö ja BALTDEFCOL-i kõrgele tasemele, tunnevad Baltimaade vastu huvi ka Põhjamaad, kes soovivad kaitsealast koostööd teha. Balti riigid on tänu ühtsustundele ja ühistele võitlustele läbi ajaloo suutnud jätta poliitilisel maastikul ühtse ja kokkuhoidva mulje. Seistakse ühiste põhimõtete eest, tänu millele on suurem tõenäosus end rahvusvahelistes organisatsioonides kuuldavaks teha.

Tänu NATO abile ja samuti kaitsekoostööle Põhjamaadega on Balti riikidel kergem hingata, sest ilma välise abita pole kahtlustki, et oleksime Venemaa osa. Samuti soovib Baltimaadega kaitsekoostööd teha Poola, kes on samuti üle elanud vallutamised ja küüditamised. Balti riikide läänestumine on olnud julgeoleku peamine põhjus, kuid seda ei oleks Eesti, Läti ega Leedu üksinda suutnud, tänu koostööle on see saanud võimalikuks.

Autori poolsed ettepanekud koostöö parandamiseks:

- Euroopa Liidu siseturg peab paremini toimima, koostöö Saksamaa ja teiste suurriikidega muudaks Balti riikide majanduse usaldusväärsemaks ja tänu sellele oleks võimalik luua paremaid kaubandussuhteid väljaspool Euroopa Liitu.
- Eesti, Läti ja Leedu peaksid ühtselt tõstma kaitsekulutusi 2,5% peale.
- Põhja-Balti koostöö peaks seisma ühiste vaadete eest Euroopa Liidus, et end rohkem kuuldavaks teha suurriikide kõrval.
- Baltimaad peaksid tegema tihedamalt kaitse- ja majandusalast koostööd Poolaga, sest Poola on sillaks Lääne-Euroopasse.
- Rohkem tuleks ettevõtteid välisturule viia, eriti Eesti.
- Eesti, Läti ja Leedu peaksid tegema tihedamalt kultuurialast koostööd ja korraldama suuremaid ja populaarsemaid kultuuriüritusi, mis viiks Baltikumi rohkem maailmakaardile ja kasvataks turismi.

Uurimistöö saavutas oma eesmärgi ja uurimisküsimused said pärast analüüsi vastused. Eesmärk täideti ka analüüsides ja tutvustades Baltimaade koostöö tugevusi ja nõrkusi.

VIIDATUD ALLIKAD

Raamatud

Eesti Arengukoostöö. (2010). Maailmaparandaja Teejuht: Arengukoostööst ja sellest, kuidas sina saad panustada.

http://vm.ee/sites/default/files/content-editors/maailmaparandaja_teejuht_0810.pdf

Artiklid

Mets, M. 2015 Äripäev. Eeluuring: roheline tuli Talsinki tunnelile.

<http://www.aripaev.ee/uudised/2015/02/11/eeluuring-roheline-tuli-talsinki-tunnelile>

(02.04.2015)

Meister, U. 2014. Postimees: Poolas leiti palju gaasi.

<http://majandus24.postimees.ee/2696138/poolas-leiti-palju-gaasi> (15.04.2015)

Velsker, L. 2014. ERR uudised. Riigikontrolli raport: Eesti tootlikkus jääb juba Lätist ja Leedust maha.

<http://uudised.err.ee/v/eesti/7f33c9b1-ce8d-45fa-b6f8-d072dff0f285> (25.04.2015)

Majandus24. 2014. Postimees. Riigikontroll: me ei tea oma majandusarengu õnnestumiste ja ebaõnnestumiste põhjuseid.

<http://majandus24.postimees.ee/2976825/riigikontroll-me-ei-tea-oma-majandusarengu-onnestumiste-ja-ebaonnestumiste-pohjuseid> (06.05.2015)

Kuul, M. 2015. ERR uudised. Leedust imporditud gaas moodustas märtsis 18 protsenti gaasi koguimpordist.

<http://uudised.err.ee/v/majandus/f89474aa-1c50-4d06-83c8-111f4a3ec522>

(06.05.2015)

BNS. 2015. Postimees. NATO asepeasekretär: Balti riigid peaksid tegelema kõigi kitsaskohtadega.

<http://maailm.postimees.ee/3174959/nato-asepeasekretar-balti-riigid-peaksid-tegelema-koigi-kitsaskohtadega> (05.05.2015)

O'Dwyer, G. 2014. DefenseNews. Nordic-Baltic states to deepen cooperation.

<http://archive.defensenews.com/article/20141129/DEFREG01/311290016/Nordic-Baltic-States-Deepen-Cooperation> (05.05.2015)

Muud allikad

Välisministeerium. Eesti Välispoliitika eesmärgid ja alameesmärgid.

<http://vm.ee/et/eesti-valispoliitika-eesmargid-ja-alameesmargid> (02.02.2015)

Välisministeerium. 2015. Kaitsekoostöö.

<http://vm.ee/et/riigid/leedu?display=relations> (04.03.2015)

Krjukov, A., Viirand, L. (2015) Hiinaga sõlmitud lepe pakub Eesti piimale, lihale ja kalale uusi võimalusi.

<http://uudised.err.ee/v/eesti/2b23a536-8317-4a78-b59a-cf03c4f76833> (02.02.2015)

Kaitseministeerium. 2005. Pressiteade nr.85 BALTSEA lõpetas tegevuse.

<http://www.kmin.ee/et/1100> (04.03.2015)

Eesti Kaitsevägi. 2003. Lõpeb Balti riikide esimene kaitsekoostööprojekt.

<http://www.mil.ee/et/arhiiv/4539/1%C3%B5peb-balti-riikide-esimene-kaitsekoost%C3%B6%C3%B6projekt> (04.03.2015)

Meaher, A. History of the Baltic Defence College

<http://www.baltdefcol.org/?id=34> (04.03.2015)

Eesti Kaitsevägi. 2015. BALTNET-i projekt.

<http://www.mil.ee/et/kaitsevagi/ohuvagi/baltnet-projekt> (04.03.2015)

Eesti Kaitsevägi. 2015. BALTRON-i projekt.

<http://www.mil.ee/et/kaitsevagi/merevagi/baltron-projekt> (04.03.2015)

Baltic Assembly. 2012. International inclusion, 1992-1995.

<http://baltasam.org/en/history/international-inclusion> (10.03.2015)

Baltic Assembly. 2012. Committees of the Baltic Assembly.

<http://baltasam.org/en/structure/comitees> (10.03.2015)

Baltic Assembly. 2015. Priorities of the Baltic Assembly for 2015.

- [http://baltasam.org/images/2015/Priorities%20of%20the%20BA %202015aa.pdf](http://baltasam.org/images/2015/Priorities%20of%20the%20BA%202015aa.pdf)
(10.04.2015)
- Välisministeerium. Põhja-Balti koostöö.
<http://vm.ee/et/pohja-balti-koostoo-nb-8> (15.04.2015)
- NB8 wise men report. 2010.
<http://www.mfa.gov.lv/data/nb8%20wise%20men%20report.pdf> (15.04.2015)
- Eesti Kaitsevägi. 2015. Kaitseväge juhataja: Balti riigid peavad süvendama kaitsekoostööd Poolaga.
<http://www.mil.ee/et/arhiiv/8668/kaitsev%C3%A4e-juhataja:-balti-riigid-peavad-s%C3%BCvendama-kaitsekoost%C3%B6%C3%B6d-poolaga> (29.04.2015)
- Välisministeerium. 2014. Läti.
<http://vm.ee/et/riigid/lati?display=relations> (12.04.2015)
- Välisministeerium. 2015. Leedu
<http://vm.ee/et/riigid/leedu?display=relations> (12.04.2015)
- Kultuuriministeerium. 2014. Balti riikide kultuuri-alane koostöö jätkub uue leppe alusel.
<http://www.kul.ee/et/uudised/balti-riikide-kultuuri-alane-koostoo-jatkub-ue-leppe-alusel> (25.04.2015)
- Oja, K. 2014. Analüüsisait. Kas leedukad on tõesti jõukamad kui eestlased?
<https://analyticsestonia.wordpress.com/2014/07/28/kas-leedukad-on-toesti-joukamad-kui-eestlased/> (01.05.2015)
- Central Intelligence Agency. 2014. The World Factbook.
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/en.html>
(05.05.2015)
- Puura, E. 2014. Statistikaamet. Metoodika.
http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Majandus/25Valiskaubandus/03Valiskaubandus_alates_2004/VK_2.htm
(20.04.2015)
- Grajauskas, R. 2014. Baltic economies in 2015-2016. DanskeBank. (04.05.2015)
- Maslauskaite, K. Zorgenfreiija, L. 2013. The Baltic States in the EU: Yesterday, today and tomorrow.

<http://www.institutdelors.eu/media/balticstateseu-economicmiracle-maslauskaitenzorgenfrei-ja-ne-jdi-july13.pdf?pdf=ok> (05.05.2015)

NORDEFECO (Nordic Defence Cooperation).

<http://www.nordefco.org/The-basics-about-NORDEFECO> (04.05.2015)

NORDEFECO (Nordic Defence Cooperation). Cooperation areas.

<http://www.nordefco.org/The-Cooperation-Areas> (05.05.2015)

Tabelid

Tabel 1. Statistikaamet. 2015. VK2: VÄLISKAUBANDUS --- KN kaubajaotis ja -grupp, Aasta, Riik, Kuu ning Kaubavoog.

<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/SaveShow.asp> (20.04.2015)

Tabel 2. Statistikaamet. 2015. VK2: VÄLISKAUBANDUS --- Kaubavoog, KN kaubajaotis ja -grupp, Aasta, Riik ning Kuu.

<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp> (20.04.2015)

Tabel 3. Eurostat. 2014. GDP per capita in PPS.

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1> (20.04.2015)

Tabel 4. Eurostat. 2014. Real GDP growth rate – volume. Percentage change on previous year.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115> (02.05.2014)

Joonised

Joonis 1. Läti ja Leedu kaupade import ja eksport Eestisse. Statistikaamet. 2015.

http://pub.stat.ee/px-web.2001/igraph/MakeGraph.asp?gr_type=0&gr_width=600&gr_height=400&gr_fontsize=12&menu=y&PLanguage=2&pxfile=VK2201557514137p2.px&wonload=600&honload=400&rotate= (20.04.2015)

SUMMARY

BALTIC COOPERATION

Martin Nurja

Baltic States cooperation has been very important throughout the history of becoming as successful as they are now. Baltic defence cooperation has actively worked since 1995. After regaining their independences it was crucial to work together as one in security issues. Baltic countries jointly attempt to exploit existing training fields. Estonia, Latvia and Lithuania defence exercises have increased a lot during last decade, as Baltic states are trying to improve defence cooperation. Also Baltic assembly played important role on Baltic states joining international organizations like NATO and European Union.

The aim of this work is to find out how good is Baltic cooperation in politics, economics and culture wise. Also to find weaknesses and strenghts in cooperation and try to find solutions for weaknesses.

Reaserch tries to explain why is Baltic cooperation so important for Estonia, Latvia and Lithuania. And what has been and can be achieved through active cooperation.

The aim of this research is also to analyze the Baltic states economic situations, and how can Baltic states improve their role in European Union. These topics are really important at the moment, because of geopolitical issues in Ukraine.

The research results show that Baltic states cooperation is working well, and has been through history, when these three countries regained their independence.

Baltic states economy and cultural cooperation can be improved, but in defence cooperation Baltic states have done a lot to defend their sovereignty. Although author find out some issues that can be dealt with. Baltic states should improve defence cooperation with Poland and the Nordic countries. Also Baltic countries should increase defence expenditure in SKP to 2,5%. That will enable to increase Baltic countries military equipment so it would be more equal to NATO and also NORDEFECO program.

Research has mostly been focused on Estonia relations to other Baltic countries. Economic reference has been done about Estonian import and export of goods with Latvia

and Lithuania. Author has also few suggestions for better economic growth and how to improve export in Estonia. Government should support local entrepreneurs to take their businesses to foreign markets. The European Union's internal market has to function better, economic cooperation between Baltic states and Germany and also other large countries has to improve. That will make Baltic economy more trustworthy so it would be easier to go to foreign markets out of European Union, for example Asia.